

FERIT V. HALLUNI

BIBLIOTEKA
SHTETIT

BJH-32
H22

*Gëzuar,
shok!*

TREGIME

891.983-32

S

H 2 2

FERIT V. HALLUNI

Gëzuar, shok!

T R E G I M E

~~57278~~

1046

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

DY SHOKËT

— Martin! O Martin!

Ecnin të heshtur njëri pas tjetrit përmes mjegullës së ftohtë të mëngjezit. Hapat i hidhnin ngadalë, të shkurtër dhe kohë pas kohe shikonin qiellin e rimët si xham i turbullt. Ai dukej sikur kishte zbritur aq poshtë, sa Azbiut i shkoi ndër mend që Martini mund ta çikte, po të zgjaste duart e tij lart. Pastaj shkundnin supet dhe hukasnin duart e mardhura, duke picërruar shpesh sytë. Martini ishte i bëshëm në trup dhe bjond nga flokët, kurse Azbiu pak i shkurtër dhe me ca prenka të kuqërremta në fytyrë. Ai çaponte pas tij, duke tundur kokën e zbardhur nga dëbora.

— Shiko, Martin! — ngriti zërin ushtari me prenka në fytyrë, duke treguar me dorë ca lëmshe të mëdha dëbore, të cilat, pasi u endën një grimë herë nëpër hapësirën e mjegullt, u dyndën njëra pas tjetrës mbi një kolik të zhveshur mali. Një fill ere si një fiskajë e padukshme dhe brisk e ftohtë rrëshqiti me shpejtësi mbi shtrojën e butë të dëborës, ngriti një re të zbardhlytur dhe ua përplasi fytyrave të tyre të skuqura. «Tani prit kur të shkre-

fëtijë era dhe të na zërë frymën», mendoi i shqetësuar Azbiu. Vështroi një çast shtatin e lartë e të lidhur mirë të Martinin dhe heshti.

Disa çaste ecën pa bërë zë, pastaj papritur qëndruan aty ku rruga linte prapa shtëpitë e lokalitetit dhe merrte të përpjetën, një të përpjetë thikë e të lodhshme. Shkëmbyen vështrimet. Pastaj Martini i hodhi një herë sytë rrotull dhe, si nuk pa gjurmë njeriu a kafshe mbi shtrojën e bardhë, e mërgoi vështrimin tutje, atje ku mezi dallohej rrafshnalta për ku qenë nisur. «Hëm... pëshpëriti ai nëpër buzë, siç ka marrë moti për keq, as shtatë orë të mira në këmbë nuk mjaftojnë që të sosim atje». Heshti pak, pështyu fletëzat e dëborës, që ju futën me rrëmbim në gojë dhe e shikoi tjetrin me bisht të syrit.

— Dëgjo, Azbi! Kthehu më mirë. Qëndro në lokalitet. Unë...

Tjetri, që siç duket i kishte dëgjuar edhe herë të tjera këto fjalë, u mërzi, po megjithatë nuk foli. Vrenjti vetullat dhe në cep të syve ju formuan në çast ca vijëza të holla, që ju drodhën. Ngriti gjer lart mbi veshë jakën e ngrirë të kapotës dhe ashtu i ngrysur siç ishte, zuri të shikonte atë vërtitjen e çrregullt dhe si të plogët të tymit mbi çatitë e zbardhura të shtëpive të lokalitetit. Pastaj stalaktiket që varehin poshtë strehëve, duke u holluar gjithnjë nga fundi, si ca pipëza të mëdha qelqi gjysmë të tejdukshme.

— A dëgjove, Azbi? Është e kotë. Më mirë kthehu.

— Pse të kthehem? — u habit ai.

— Sepse kështu do të jetë më mirë. Dëgjove? Unë jam mësuar me këtë rrugë, kurse ti... Njëherë

deshte t'i thoshte: «Shiko, Azbi! Nuk e kapërcen këtë dëborë e të përpjetë me këtë sy që më ke. Ta shoh unë. Është e kotë».

Po nuk ja tha, sepse e njihte mirë shokun dhe mendonte se, po t'ja thoshte, do ta prekte në sedër.

— Nuk kthehem jo — tha pas pak ai dhe mendoi: «Po ky ç'ka që ngul këmbë të kthehem në lokalitet? Mos ka vënë re gjë?...» Murmuriti diçka tjetër nëpër dhëmbë, pastaj foli me zë të lartë, duke shtrembëruar buzën e poshtme nga një dhembje shpuese në këmbë.

— Ptu, ta marrë djalli, ta marrë. Mua si këtë s'më kanë zënë sytë ndonjëherë. Apo jo, Martin?

Martini buzëqeshi lehtë.

— Kështu të duket, po ke harruar. Këtyre anëve dimri bën gjithnjë i egër. Nisemi, Azbi?

Azbiu pohoi me kokë. Sytë gjysmë të mbyllur, thujse kështu mënjanonte bezdinë që i sillnin fjo-llat e lagëta të dëborës, ja kishte qepur atij lugu të madh, që tani, i veshur me gunën e bardhë, i ngjante si një vaskë gjigante me fund rrugën. «Si zor është të çajmë sot nëpër këtë qamet,» mendoi e picërroi sytë ai. Ky mendim atij i kishte lindur sapo kishin zënë t'i ngjiteshin së përpjetës dhe, sido që qe përpjekur t'i mbushte mendjen vetes se ky ishte një mendim i kotë, tani po e ndjente se troku i tij i shqetësuar s'i ndahej për asnjë çast. Kjo zuri ta mërziste më shumë se dhembjet që ndjente. Nxori duart nga xhepat dhe i hukati disa herë. Murrua, një qen i madh me dy kreshta të kafejta mbi kurriz, ngriti kokën e tij të bëshme dhe ju fërkua pas këmbëve Azbiut. Kafsha, si ta kuptonte gjendjen e tij, qëndronte përherë pranë dhe kur-kur e vështron-

te me ata sytë e turbullt bojë hiri, të rrethuar me një suazë ngjyrë kafeje të mbyllur dhe vetëm nga njëherë kuiste, duke çarë me një zë të trishtë zbrazësirën e akullit.

Ca erëra fraq, si të harruara gjer atëhere në guvat e errëta e të qullëta të grykave, zunë e frynë me vërshëllima, e potere, duke ngritur e hallakatur shtëllunga të hirëta dëbore.

— Shakullinë — tha Azbiu me njëren dorë ngritur para syve. — Edhe kjo na duhej.

— Çfarë? — ktheu kokën Martini.

— Shakullinë thashë, Nuk e sheh?

— Aha, vorbull. Dëborë le të bjerë sa të dojë, veç kjo erë të mos harbohet. S'të lë të ecësh.

— Ecnin pothuaj ngjitur me njëri-tjetrin.

Azbiu shikoi si i hutuar shpatullat e gjera dhe pak të përkulura të Martinin. «Ky as që do t'ja dijë, kurse kjo e përpjeta të merr shpirtin. Duhet t'i them të mos nxitojë. Ah, këto këmbët...», tha me vete ai. Papritur ndjeu një të therur të athët në këmbë, që erdhi e i mori shpejt lart, gjer mbi gjunjët e qullur e të rënduar. Fytyra ju zhubros dhe mezi dëgjoi goditjen e shkurtër e të mbytur të një nervi në tëmthat. Një copë herë mbeti në vend me tiparet e çoroditura nga dhembjet. Bile gati sa s'thirri me zë të lartë, po e përmbajti veten. Sëmbimi, që ju përhap nëpër tërë trupin e tij, sikur e liroi pas pak. I hodhi sytë përpara. Vështrimi në të djathtë i rroku me zor një shtëpi, që tymoste parreshtur llullën e madhe mbi pullazin e bardhë. U mat t'i thoshte Martinin të shkonin atje, të pushonin sado pak e të merrnin një dorë flakë. Po as vetë s'e kuptoi pse heshti e nuk ja tha. «Ç'të keqe ka të ngrohemi pak në atë shtëpi? pyeti veten, duke ndje-

rë përsëri atë cukthjen e bezdisur te këmbët, marrim ca veten, pastaj nisemi.» Teksa mendoj këto, një zë sikur i erdhi nga brenda e i tha: «Nuk të dërguan të ngrohesh udhëve. More vesh? Shokët presin shtypin, fjalën e udhëheqësit... Për këtë të dërguan. Ec pra». Ndjeu të dridhura në trup. Martini qe larguar disa hapa, duke kujtuar se Azbiu e ndiqte si më parë prapa. Era me atë frushullimën e saj rrëqethëse grindej gjithnjë me shpatet e kaçubet, vërtitej herë-herë e vrullshme, duke bërë mish-mash fletëzat kristalike të dëborës. Një shtjellje e bardhë, e acartë dhe e trishtë. Këmbët i hidhnin me mundim përpara. Shtroja e butë dhe e ndritur kërciste lehtë e jepej shpejt nën këmbët e tyre.

Qëndruan një minutë dhe morën frymë thellë.

— Vë bast që sot nuk arrijmë në repart —
— pëshpëriti thellë Azbiu. — Nuk ma ha mendja të ketë këmbë njeriu, që të çajë nëpër këtë mot të çoroditur.

— Por ky mendim, që ju kumbis atë çast në kokë, ju lëkund menjëherë, kur pa se si ecte nëpër dëborën e trashë Martini. «Ky, po çan si buldozer, kurse unë...» Trupit i dha me forcë përpara dhe tundi kokën i shqetësuar. Në atë tundje koke kishte diçka të heshtur, që rrëfente më tepër një mëdyshje, që sa vinte ja mpinte edhe më keq trurin e lodhur. Në të vërtetë pak më parë Azbiut as që i shkonte në mend një gjë e tillë, sido që veten s'e ndjente aspak mirë. Po rruga, një rryp i ngushtë udhë mbi kurrizin e gurtë të së cilës kishte zbritur mirë e bukur atij mëngjezi, tani nuk i dukej nam e nishan, sikur qe fshirë nga një dorë e bardhë dhe e pamatë. Mbi kolikët që derdheshin të bilurtë gjer poshtë honeve të thella, duke puthur zajet e ty-

re, nuk shihej asnjë damar i zi shkëmbi, ndërsa nëpër tërë qenjen e tij të kapitur i endej diçka e papërcaktuar, e ftohtë dhe e mërzitëshme. Nuk ju durua e pyeti:

— Si thua, Martin, do të arrijmë apo jo?

Martinin ky zë ju bë i mekur. E shikoi në sy Azbiun dhe u përpoq të buzëqeshte.

— Pse pyet kot. Në mesditë ne duhet të kemi arritur, se s'bën. Dëgjove? Qameti të bëhet...

Sytë i drejtoi andej nga mezi ku shihej rrafshnalta, kurse Azbiu uli kokën e mendoi. Një çast ju duk sikur Martini ja tha ato fjalë vetëm sa për t'i dhënë zemër, prandaj dhe i erdhi inat që ju drejtua atij me këtë pyetje. Pas një minute tha me vete: «Në dreg këto mendime. Martini e ka mirë që thotë ashtu. Martini... Ah, sikur të isha edhe unë si Martini.» Papritur kaloi pëllëmbën e dorës së djathtë në gjoks. Nën kapotën e hirtë dëgjoi fëshfëritjen e butë të gazetave.

— Kështu si ecim. veç, ka rrezik të na ngrijnë këmbët, ë? Më mirë të nxitojmë, Azbi.

Heshti një grimë, pastaj përsëri foli:

— Më jep dorën, Azbi!

Azbiu e vështroi si i hutuar fytyrën e skuqur të Martinin si dhe frymën e ngrirë si lëmshe të vogla në prak të buzëve të tij dhe ndenji i heshtur.

— Më jep dorën të thashë.

— Pse?

— Nuk e shikon a?

Ecnin nëpër një vend të pjerrët dhe kishte rrezik t'u shkisnin këmbët.

— Jo, jo, s'ka nevojë. Ecim.

Deshte të ecte më tej, po takoi vështrimin ngulmues të Martinit dhe, pa bërë zë, shtriu dorën e djathtë përpara. Ndjeu menjëherë pëllëmbën e madhe të shokut që ja shtrëngoi të tijën dhe ashtu nisën të çaponin tok të krrusur. Murrua kërceu njëherë përpara, pastaj, si të qe penduar për atë që bëri, u kthye, duke mbajtur gjithnjë kokën e madhe lart e veshët curruar. Azbiu e shikoi me dashuri qenin dhe i hodhi dorën e majtë mbi kurrizin e zbardhur, si t'i thoshte: «Mos u largo, Murro, shok.» Dëborë sa vinte trashej dhe ata mezi çanin përpara.

«Ka vënë re gjë Martini, apo më mëshiron», mendoi i shqetësuar Azbiu, kur ndjeu shtrëngimin e dorës së tij nga ajo e shokut. Qe hequr shumë në fytyrë nga ai sëmbim i paduruëshëm, që ja përshkonte tërë trupin, si një teh i hollë thike. «Siç duket s'do të arrijë dot... Në djall këmbët dhe dhëmbjet, por do t'i bëhem barrë Martinit,» pëshpëriti i inatosur. «Shiko, vëlla, u mat t'i fliste Martinit, nuk është punë kjo. Ti ec, unë s'të ndjek dot. Kot të të gënjej. Merr shtypin dhe nisu. Unë po rri këtu, mbase çlodhem ca». Heshti. Ktheu kokën prapa dhe u përpoq të kapte me vështrim shtëpitë e lokalitetit. Në atë sfond të bardhë në të përhimtë, shtëpitë dukeshin si një tog i vrenjtur muresh, të mbështjella nga një tis i turbullt mjegulle. «Kjo do të thotë se jemi akoma larg, mendoj i mërzitur, as gjysmën e rrugës nuk kemi bërë». Pështyu fletëzat e dëborës, që ju futën në gojë dhe, si të qe kujtuar për diçka të harruar, tha: «Jo, bardhësia e shkurton gjithnjë distancën,» i erdhi mirë që mendoj kështu dhe e pa veten disi të ngushëlluar.

Ecnin dhe gjithnjë pothuaj ecnin të heshtur. Azbiut prapa buzëve të mavijosura i qenë nxirë mishrat nga të ftohtit, kurse dhëmbët i kërcisnin. Këmbët i dukej se i qenë rënduar jashtë mase, aq sa s'mund t'i ngrinte. Provoi një herë t'i lëvizte me nxitim gjymtyrët. Gjunjët ju përthyen shpejt, ndërsa të krojturat po i bëheshin nga çasti në çast të tmerrshme. Ai nuk mbante mend të krojtura të tilla dhe tha me vete që, sa të arrinte te shokët, s'do linte njeri pa pyetur në i kishin provuar a dëgjuar të tilla, siç i kishte ai. Gjymtyrët dhe trupin ndjente sikur ja shponin parreshtur mijëra gjilpëra të nxehta, si pickime të bezdisura.

Zuri të kujtonte papritur shokët.

— Ti nuk duhet të shkosh. Azbi — i pat folur njëri nga shokët para se të nisej atë mëngjez për në lokalitet.

— Pse të mos nisem, Hysni?

— Ti nuk je mirë. T'i shoh sytë.

— Aha! Gjë pa rëndësi. Vaj halli të ankojem për këtë.

— Mos ngul këmbë kot, Azbi. Shkoj unë në vendin tënd. Dëgjove?

— Të faleminderit. Urdhëri m'u dha mua e jo ty.

— Rruga është shumë e vështirë, e gjatë.

— Aq më mirë. Nuk kemi bërë ndonjëherë rrugë të shkurtër ne, apo jo?

Dhe ishin nisur. Atëhere fijonte pak borë.

...Këto solli ndër mend atë çast Azbiu. Pastaj kujtoi komandantin. Fuqitë po e linin... mori me mend se edhe pak dhe nuk do të kishte më mundësi të ecte. Murrua dukej sikur notonte mbi ujëra të bardha e të trasha.